

Universitätsbibliothek Paderborn

Cvrsvs Theologici ...

Ea Brevitate Conscriptus, Qvam Tot Tantarvmqve Rervm Amplitudo Et
Varietas Patitvr ...

Quas Secunda Secundæ Et Tertia Pars Divi Thomæ Complectitvr -
Qvæstiones Insvper Ad Mores, & praxim spectantes, maximè circa
Sacramenta, accuratè declarantur

Carleton, Thomas Compton

Leodii, 1664

Sectio I. An inter loquendum licitum aliquando sit uti æquivocatione.

urn:nbn:de:hbz:466:1-13826

DISPUTATIO VIGESIMA QUARTA.

De Æquivocatione.

DEV M mentiri non posse, nec falsum per se vel per alium ullo modo testificari, Disputatione præcedente ostendimus, Id namque primam veritatem, summamque ejus in dicendo auctoritatem dedecere, lumine natura est compertum. Nunc ergo ulterius inquirendum, an sicut mentiri, ita etiam æquivocare, Deo, infinitaq; illius veracitati repugnet, & num si amphibologicè loqueretur, ejus infallibilitas, & in dicendo integritas sinceritasque imminueretur; qui enim ambiguus, variasque continentibus significationes verbis utens, alium in errorem ac deceptionem fraudulentè inducit, perinde quoad hoc facere videtur, ac si mentiretur. Quid mihi hac in parte verisimilius videatur, hac Disputatione aperiàm.

SECTIO PRIMA.

An inter loquendum licitum aliquando sit uti æquivocatione.

I. Tribus fore modis contingit æquivocatio, verbis, compositione, & restrictione.

ÆQUIVOCATIO, seu alio modo loqui, quam auditores intelligant, tribus ut plurimum modis contingit: primò si quis verbis utatur æquivocis, seu duplicem sensum habentibus. Secundo dum verbo proferuntur, quæ in sensu etiam ordinario verum sensum faciunt, ex eorum tamen collocatione oritur ambiguitas, sicque uti proferuntur æque apta sunt falsum sensum in intellectu audientis generare quam verum, ut in dicto illo, *Ibis redibis nunquam in bello peribis*: & in vulgari exemplo, *Aio te Æacida Romanos vincere posse*. Tertio provenire potest æquivocatio ex restrictione mentali, quæ tunc contingit, quando verba quæ quis exterius profert sunt falsa, juncta tamen aliis quæ loquens interius retinet, sibi que in mente format, sunt vera: si quis, exempli gratia, de re aliqua interrogatus dicat se nescire, subintelligendo, ut tibi dicam, aut quid simile, in quo casu voces internæ externas restringunt ad sensum particularem, cum tamen audiens illa intelligat universaliter: & in hoc postremo præcipua consistit difficultas. Alius æquivocandi modus ponetur infra, Sect. 3. num. quarto.

II. Licet ex justâ causâ per amphibologiam æquivocare.

Prima Conclusio: Duobus primis modis, nempe utendo verbis quæ duplicem habent significationem, vel sermonem proferendo, qui ratione collocationis verborum est ambiguus,

R. P. Comptens Theol. Schol. Tom. II.

quamvis in nullo ex illis verbis sit ambiguitas, licitum est ex justâ causâ æquivocare: si tamen id sine justâ causâ fiat, erit peccatum veniale contra veracitatem: ita Sylvester verb. Juramentum, Navar. cap. 12. num. 8. 9. & 19. Valentia 2. 2. D. 5. q. 13. punct. 2. §. *Nilominus*, Suarez tomo 2, de Relig. libro 3. de Juramento, cap. 10. & 11. Sanchez libro 3. in Decal. cap. 6. num. 12. Lessius de jure & justitiâ, cap. 42. dub. 9. n. 47. Toletus lib. 4. Summæ, cap. 21. n. 9. Sayrus in Thesauro, libro 12. cap. 17. num. 24. Mald. 2. 2. tract. 10. cap. 6. dub. 7. Reginaldus lib. 18. cap. 7. Coninck Disp. 10. dub. 3. num. 47. & alii passim. Ratio conclusionis est; hic enim verba quæ proferuntur, aliquem verum sensum faciunt, unde quisquis iis ad hunc sensum utitur non dicit falsum, nec mentitur, quamvis audiens, in alio illa sensu accipiat, quam loquens intendat, & hoc pacto in errorem inducatur.

Id vero circa hanc conclusionem observandum, in quibusdam casibus nullo modo licitum esse uti æquivocatione, sed gravem omnibus incumbere obligationem verba in eo sensu proferendi, quo ea putat ab auditoribus intelligenda. Hoc autem variis modis contingit: primò, quando à superiore vel iudice legitime de re aliqua interrogamur, nosque is ad quesitum jubet respondere, tunc namque sincerè, & sine æquivocatione responsionem dare tenemur, & in eo sensu, quo ille nos legitime interrogat. Deinde si de rebus Fidei, & aliis magni momenti quis esset instruendus, maxime si ex officio hoc facere teneamur, amphibologia omnis & æquivocatio est vitanda: imo si quis æquivocè loquendo alium

Summa pro hac sententia est auctoritas.

III.

In quibusdam casibus non est licitum uti æquivocatione.

Casus varius in quibus nullo modo usurpanda est æquivocatio.

TOM. II.

in errorem circa Fidem aut religionem induceret, vel etiam ad peccandum contra iustitiam & alias virtutes, si quis, inquam, sic æquivocaret, hæc eius æquivocatio ad vitia virtutibus illis contraria indirectè saltem spectaret. In contractibus etiam faciendis abstinendum ab æquivocatione, ac denique quoties ex ambiguis hujuscemodi locutionibus grave aliquod incommodum audientibus accideret.

In contractibus non loquendum amphibologice.

IV. Licitum est interdum æquivocatione uti per restrictionem mentalem.

Secunda Conclusio: Probabilis etiam mihi videtur licitam esse æquivocationem per restrictionem mentalem, hoc est, quando verba exterius prolata sunt falsa, juncta nihilominus verbis quibusdam internis, quæ quis in mente retinet, faciunt sensum verum, ut numero primo est declaratum. Contrarium huic conclusioni tenet Caietanus 2. 2. quæst. 89. art. 7. Sotus libro octavo de Iustitiâ, quæst. 1. art. 7. Azor Tomo 1. Moral. lib. 11. cap. 4. quæst. 5. Coninck citatus, qui licet æquivocationem duobus primis modis numero primo positus admittat, negat tamen licitè fieri posse per restrictionem mentalem. Sanchez etiam, quamvis hanc conclusionem teneat, ait tamen hunc æquivocandi modum non esse ita probatum, ac duos præcedentes.

V. Ostenditur æquivocationem per mentalem restrictionem non esse mendacium.

Ratio conclusionis est: Mentiri siquidem, ut Disputatione præcedente, Sectione primâ dixi, est contra mentem ire, ac proinde in eo situm est mendacium, quod sit dissonantia seu difformitas verborum à mente, & ut quis intendat veritatem, quam mente concipit, verbis negare: qui autem hoc modo cum restrictione loquitur, non intendit quidquam verbis affirmare aut negare contrarium illi, quod habet in mente, sed solum id inadæquatè manifestare quod interius concipit. Confirmatur: si enim quis aliis audientibus verba quædam proferat, quæ falsum sonant, & eandem propositionem continuaret, verba quædam submissâ voce adjiciens, per quæ propositio redderetur vera, non mentiretur, quamvis alii ex propositione illius inadæquatè tantum auditâ occasionem inde capiant errandi, ergo similiter in presenti.

Hoc modo æquivocanti non dicit id quod non habet in mente, sed dicit inadæquatè quod habet.

VI. Sicut factis aliquid celans aut simulans non mentitur, ita nec verbis.

Confirmatur secundò: Nam ut docet S. Thomas 2. 2. quæst. 111. art. 1. si quis gressus aliquantum versus locum aliquem dirigat, quo tamen ire, seu pertingere non intendit, sicut Christus Lucæ 24. finxit se longius ire, hic non mentitur, cum mens ipsius non sit factò illo significare se animum habere ad locum illum eundi, sed solummodo intendit hoc faciendo celare animum quem habet eundi aliò, vel quid simile, ergo sicut hic non mentitur factò, ita nec alter verbis. Ex gravi ergo causâ licitum est uti restrictione mentali: quòd verò audiens inde decipiatur, nil refert; habet enim hic jus ad sic loquendum, nec cum gravi suo incommodo abstinere ab hujusmodi locutione tenetur. Quod supra de simplice assertionem diximus idem affirmat Sanchez citatus de Juramento.

VII. Sine restrictione mentali vitari nequeunt interdum gravissima incommoda.

Denique varii casus sunt, in quibus non nisi per hujusmodi restrictionem gravissima incommoda vitari possunt, ut si maritus à confessario uxoris petat an uxor ipsi confessâ sit adulterium, in hoc inquam casu non videtur negari posse, quin liceat confessario id negare, quamvis adulterium reipsa sit confessâ: si enim nihil respondeat, vel ut aliqui volunt, eum reprehendat, quod rem hujuscemodi petat, perinde erit frequenter ac si fateretur, præsertim cum non tardè noverit maritus confessarium illius esse naturâ,

Quid faciendum si maritus à

ut si revera adulterium non fuisset confessâ, illico absolute negaret, sicque nisi in hoc casu neget, proderet confessionem, si autem neget, & non utatur mentali restrictione, mentietur. Vide Sanchez loco citato, ubi varia hujuscemodi exempla in hanc rem adducit.

Sacerdos petat, an uxor ipsi sit adulterium.

Tertia Conclusio: Non homines tantum, sed etiam Deus uti potest æquivocatione. Ratio clara habetur ex dictis; si enim, ut ostensum est, in æquivocatione nihil appareat inhonestum, non est cur Deo repugnet. Confirmatur: æquivocare, ut dixi, est loqui in sensu ambiguo seu dubio, ita ut viro etiam prudenti verus sensus non appareat, Deum autem hujusmodi sermone usum sæpius in divinis literis fuisse constat ex Scripturæ sacræ interpretibus, qui in vero multorum divini Verbi testimoniorum sensu assignando non parum ad hunc usque diem inter se dissentiant.

VIII. Nihil obstat quo minus Deus uti possit æquivocatione.

Deus in sacris Literis sæpe videtur usus æquivocatione.

Secundò probatur Conclusio: non enim videtur negari posse, quin Christus in Scripturâ interdum usus sit restrictione mentali: sic namque Joan. 7. v. 8. dixit Ego non ascendo ad diem festum istum, ad quem tamen tunc ascendit, quod videtur sine restrictione aliquâ mentali dici non potuisse. Deinde Marci c. 13. v. 32. discipulis suis dixit Christus, De die autem illâ vel horâ nemo scit, neque Angeli in celo, neque Filius, nisi Pater: seu ut alius Evangelista habet, nisi solus Pater. Cum ergo indubitatum sit Christum quâ hominem, tempus judicii generalis scivisse, aliqua hic intervenire necessariò debuit restrictio, ut scilicet Christus diceret se diem illum vel horam non scivisse ut eam aliis narraret, vel vi naturali humanitatis, aut quid simile. Angelus etiam Raphaël Tobia 5. v. 7. dixit se esse ex filiis Israël, & postea, v. 18. ait idem, Ego sum Azarias Anania magni filius. Multa insuper dixit Judith Holoferni, quæ nisi per restrictionem aliquam mentalem, non videntur à mendacio excusari posse: & idem de aliis quibusdam Scripturæ locis dicendum. Quare S. Gregorius lib. 26. Moral. cap. 7. sic habet: Humana aures verba nostra talia judicant, qualia foris sonant. Divina verò judicia talia esse audiunt, qualia ex intimis proferuntur. Capite etiam eodem ait S. Doctor verba specie tenus videri sæpè hominum iudicio aberrare à veritate, & tamen vera esse ideo, quia quatenus compaginantur in cordis cardine, veritati concordant: manifestum ergo videtur eum admisisse æquivocationem per restrictionem mentalem.

IX. Ostenditur Christum usum esse restrictionem mentalem.

Varia locutiones Scripturæ, in quibus canitur mentalis restrictio.

Id verò notandum cum Suarez tomo secundo de Religione, libro 3. de Juramento, cap. 10. n. 4. non quamcunq; restrictionem mentalem sufficere ad excusationem hujusmodi verborum à mendacio, sed verba in mente retenta talia esse debent, ut materiæ de qua tunc est sermo, & verbis exterius prolatis sint proportionata, ita ut si voce proferrentur, & aliis verbis, quæ jam prolata sunt, conjungerentur, verum cum eis sensum facerent, & congrua daretur responsio. Hinc ut rectè advertit Vasquez 1. 2. quæst. 103. art. 4. Disp. 82. cap. 4. n. 29. non foret hujusmodi æquivocatio, si quis interrogatus utrùm comedisset, responderet non comedi, per hæc voces intelligi volens se non dormivisse: hæc inquam, non foret æquivocatio, sed mendacium, si verè comedisset; non enim est in cuiusvis potestate verborum significationem mutare, & primâ destructâ, aliam imponere.

X. Restrictio verbis concepta debet esse proportionata verbis exterius prolatis.

Non est peccatum nisi significatio verborum mutare.